

HØRINGSUTTALELSE TIL «FORSLAG TIL HELHETLIG PLAN FOR OSLOFJORDEN»

Friluftsrådenes Landsforbund (FL) viser til Miljødirektoratets «Forslag til helhetlig plan for Oslofjorden. Ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv», og mulighet til å gi innspill til denne. Vi vil aller først berømme initiativet til en slik helhetlig plan, og mener den i all hovedsak gir en god og dekkende omtale av verdier og utfordringer knytta til Oslofjorden. Oslofjorden har en helt unik verdi som naturområde med sitt naturmangfold og som friluftslivsområde for en stor del av befolkningen. De utfordringer som truer Oslofjorden kan derfor få svært alvorlige konsekvenser. I planen er det foreslått en rekke konkrete, gode og viktige tiltak for å møte utfordringene. Det er vi svært glad for. **FL mener det aller viktigste Klima- og miljødepartementet nå må gjøre, er å følge opp de konkrete forslagene til tiltak i handlingsplanen gjennom forskning, veiledning, nødvendige lov- og forskriftsendringer og i budsjettsammenheng.** Opp gjennom årene har vi sett at alt for mange utredninger og handlingsplaner har blitt passivt arkivfyll. Oslofjorden er for viktig og utfordringene for store til at dette bør bli denne planens skjebne.

1. Naturtilstanden må bedres

FL vil understreke nødvendigheten av å bedre økologisk og kjemisk tilstand i Oslofjorden, og av ivaretaking av naturmangfold. Vi slutter oss til de foreslåtte innsatsområdene:

- Redusere utslipp av organisk materiale og næringssalter fra kommunalt avløp og avløp i spredt bebyggelse.
- Redusere utslipp av næringssalter fra avrenning fra jordbruk.
- Redusere tilførsler av miljøgifter og marin forøpling og mikroplast.
- Ivareta sårbare arter, utvalgte naturtyper og kulturminner.
- Restaurere naturverdier og sikre kulturminner.

Oppfølging av disse innsatsområdene er en forutsetning for å sikre Oslofjordens verdi for framtida. Det har en egenverdi, og må ses som en nødvendig del av Norges oppfølging av FNs bærekraftsmål.

Dette er også nødvendig grunnlag for friluftsliv på og langs fjorden, som vi ut fra vårt arbeidsfelt og kompetanse vil gå nærmere inn på.

2. Friluftslivets vilkår må styrkes

FL mener det for folks trivsel og helse er viktig at friluftslivets vilkår langs og på Oslofjorden styrkes. Vi støtter i all hovedsak opp om de foreslåtte tiltakene i handlingsplanen, og viser spesielt til fylldig uttalelse fra Oslofjordens Friluftsråd. FL vil i det nedenstående trekke fram tiltak vi mener er særlig viktige eller bør forsterkes.

2. 1.Tilgang til strandsona

Årlig statistikk fra Statistisk Sentralbyrå viser at tilgjengelig strandsone minsker år for år. De virkemidler vi har for å sikre tilgang til strandsona for allmennheten er ikke tilstrekkelige og/eller brukes i for liten grad. FL mener det er helt nødvendig for friluftslivet langs fjorden at denne trenden snus.

2.1.1. Plan- og bygningsloven

Mesteparten av strandsona må ivaretas gjennom bruk av plan- og bygningsloven. Denne har et generelt byggeforbud i 100 metersbeltet, som det etter FLs mening gis for mange dispensasjoner fra. FL mener dispensasjonspraksisen må skjerpes. Kommunene kan gjennom egen planlegging fastsette egne grenser. FL mener det må defineres nærmere krav til slike grenser slik at reell strandsone med ferdsels- og oppholdsmuligheter ivaretas. Vi ønsker også klarere bestemmelser i plan- og bygningsloven om fastsetting av varige grenser for å ivareta viktige natur- og friluftslivsområder.

2.1.2. Sikring av friluftslivsområder

Det sterkeste virkemiddelet for å ivareta områder for allment friluftsliv, er sikring gjennom offentlig kjøp eller varige bruksavtaler. Nåværende ordning fungerer ikke godt nok i Oslofjorden og andre pressområder. FL støtter forslaget om å utrede et sikringsfond og styrke statlige bevilgninger til sikring. Et sikringsfond ville gjort det vesentlig enklere å sikre områder som kommer for salg. Tiltaket må ses i sammenheng med forslaget om å utrede forkjøpsrett for kommunene ved salg av eiendommer i strandsona. FL mener en kombinasjon av disse virkemidlene vil gi mulighet til en betydelig styrking av allmennhetens tilgang til strandsona. Et alternativ eller supplement kan være en mer offensiv og planmessig bruk av ekspropriasjon. Det er et politisk valg om en heller vil gå den veien.

2.1.3. Juridisk bistand til kommunene

Det er vel dokumentert at det foregår ulovlig bygging og ulovlig stenging av ferdsel i strandsona. Det har alvorlige konsekvenser for både naturmangfold og friluftsliv. I mange tilfeller møter kommunene ressurssterke motparter når de her skal ivareta allmenne og nasjonale interesser. En ordning med juridisk bistand er effektivt, bidrar til kompetanse og er rimelig ut fra at nasjonale interesser står på spill.

2.2. Tilrettelegging og forvaltning av friluftslivsområder

2.2.1. Kyststisatsing

FL anbefaler at etablering av sammenhengende kyststi langs hele Oslofjorden blir en prioritert satsing i oppfølging av planen. Det vil ha stor betydning for folks ferdselsmuligheter langs strandsona. Tilrettelegging for økt gange er et helt sentralt folkehelseiltak så kyststisatsing vil være en god oppfølging av Folkehelsemeldinga og handlingsplan for fysisk aktivitet. Det vil også være en viktig oppfølging av ferdselsåreprosjektet i Handlingsplan for friluftsliv, forankra i Friluftsmeldinga. I tillegg til å gi unike turmuligheter, bidrar kyststier til å formalisere allmennhetens bruk av strandsona

og forhindre privatisering. Kyststier er derfor også strategisk viktige i arbeidet med å ta vare på strandsona.

2.2.2. Ro- og padleruter og kystleden

For ferdsel på vann er etablering av ro- og padleruter med tilrettelagte start- og rasteplasser et viktig tiltak som fanger opp nye friluftslivstrender. Det er allerede på gang et stort prosjekt i regi av Padleforbundet, som bør støttes. Dette må ses i sammenheng med Oslofjordens friluftsråds mangeårige arbeid med kystleden der titusener hvert år får rimelig tilgang til overnattingsmuligheter som utgangspunkt for kystfriluftsliv. Kystleden er et bredt samarbeid mellom Forbundet Kysten, DNT, Norsk Fyrhistorisk forening og FL. Både kystleden og ro- og padlerutene er ikke-motoriserte friluftslivsaktiviteter på sjøen som det er viktig at stimuleres. Vi vil i den forbindelse peke på behovet for regulering og fartsgrenser for motorisert ferdsel på fjorden – herunder soner uten motorisert ferdsel.

2.2.3. Forvaltning av offentlig eide friluftslivsområder og skjærgårdstjenesten

De ca 400 offentlige sikra friluftslivsområdene i og ved Oslofjorden utgjør et fantastisk nett av friluftspenker for allmenn bruk. Det er avgjørende at disse tilrettelegges, forvaltes og driftes slik at de framstår som attraktive og innbyr til aktivitet. Mange av områdene har også stort og verdifullt naturmangfold som må ivaretas parallelt med stor bruk – og slik at det fremmer naturopplevelse og forståelse for samhørigheten natur og menneske. FL vil understreke at staten må ta sin del av det økonomiske ansvaret for tilrettelegging av områdene slik at de tilfredsstiller dagens krav og behov.

Skjærgårdstjenesten har vært et viktig grep for å sikre forvaltning og drift av de sikra områdene som forvaltes best fra sjøsida. Det er et betydelig antall båter og mannskap med stor kompetanse som står for dette viktige arbeidet. FL vil understreke betydningen av skjærgårdstjenesten som en bærebjelke i arbeidet med drift og forvaltning, men samtidig påpeke at tjenesten må utvikles i takt med samfunnets behov. Når bl.a. ro- og padleruter og kystleden trenger tilsvarende tjenester, vil det føre til nødvendige utslipp av klimagasser og sløsing med offentlige ressurser om det må utvikles en parallell båtbasert tjeneste for å ivareta disse behovene. Opprydding av marin forsøpling har også oppgaver som kan legges til skjærgårdstjenesten slik en allerede er i gang med å utvikle.

2.2.4. Arbeid mot marin forsøpling

Marin forsøpling er en av vår tids store miljøutfordringer som friluftsrådene har grepet fatt i – dels fordi vi har lang erfaring fra rydding i offentlig sikra områder, dels fordi forsøpling generelt i naturen reduserer friluftslivsopplevelsene og dels som del av vårt samfunnsansvar. FL mener at friluftsrådene kompetanse og utstyr, i stor grad gjennom skjærgårdstjenesten, gjør dem velegna til å ta ledende og koordinerende rolle i oppryddingsarbeidet, og til å foreta opprydding i områder som ikke egner seg for frivillig innsats. Vi mener definitivt at hovedtyngden av opprydding fortsatt skal baseres på frivillighet, men at en slik rolle fra friluftsrådene kan legge til rette for nettopp dette. Det er imidlertid nå et skrikende behov for å etablere mer fast og forutsigbar rolle- og arbeidsdeling – og økonomi. Det er uholdbart at en ikke veit før langt ut på året om en får ingenting eller millionbeløp i støtte til arbeidet.

FL vil understreke at sjøl om friluftsrådene praktiske arbeid er knytta til opprydding, er vi svært opptatt av at myndighetene prioriterer tiltak for å forhindre forsøplinga; holdningsskapende arbeid, oppfølging av ulovlig forsøpling, utvikling av lover og forskrifter og internasjonalt samarbeid.

2.3. Informasjon og stimulering til friluftsliv

Friluftsliv har, som tidligere påpekt, stor betydning for folks trivsel og helse. Det er viktig at alle har muligheter til å ta del i disse kvalitetene. Aktiv bruk av Oslofjorden bidrar også til at befolkningen får et «eierforhold» til fjorden og blir opptatt av å ta vare på den. Det er derfor viktig å stimulere til bruk av friluftslivsområdene langs og i Oslofjorden, og særlig introdusere nye generasjoner og nye landsmenn til friluftsliv her. Det må legges til rette for at mennesker med særskilte utfordringer kan utøve friluftsliv. Strandsona er en fantastisk læringsarena som i større grad bør tas i bruk i samsvar med nye læreplaner. Informasjon om natur og kulturminner bør være en integrert del av tilretteleggingsarbeidet for friluftsliv, og vi tror det er viktigst med god informasjon i mange knutepunkter for friluftsliv langs hele fjorden. Det bør være sjølsagt å ta i bruk digitale virkemidler for å spre informasjon og kunnskap om natur, kultur og friluftslivsmuligheter langs og på Oslofjorden.

3. Implementering av planen

Mange aktører på alle forvaltningsnivå har ansvar for iverksetting av planen og for å følge opp råd og anbefalinger. Det er en styrke. Men det utgjør også en fare for pulverisering av ansvar og gjennomføring. FL vil understreke at Klima- og miljødepartementet, som ansvarlig for planen, må ta det ledende arbeidet med oppfølging og gjennomføring. Det gjelder både som pådriver og koordinator, og ved å gå foran med nødvendig arbeid med veiledning, lov- og forskriftsendringer og bevilgninger.

FL ser at det er en rekke oppgaver som naturlig også ligger til friluftsrådene, Oslofjordens Friluftsråd og Grenland Friluftsråd, å følge opp, og vi vil ut fra vår rolle støtte opp om deres arbeid.

For å bidra til at oppfølging av planen og koordinering av innsatsen, vil FL foreslå at Klima- og miljødepartementet inviterer sentrale aktører til et årlig møte der viktige tiltak og planer presenteres. Etter 4- 5 år bør det gjøres opp status, og behovet for revisjon av planen vurderes.

4. Konsekvenser for nasjonalt friluftslivsarbeid

Gjennom planarbeidet er Oslofjordens store verdi for bl.a. friluftsliv dokumentert, men det har også kommet tydelig fram at en står overfor betydelige utfordringer. Disse verdiene og utfordringene er særdeles tydelige i Oslofjorden, men avspeiler også generelle verdier og utfordringer som gjelder over hele landet. Svært mange av de tiltak som nå foreslås for Oslofjorden er derfor relevante for nasjonal friluftslivspolitik. Det gjelder bl.a. ivaretaking av arealer i strandsona, satsing på kyststier, utvikling av ro- og padleruter, bedre tilrettelegging for alle, bruk av naturen som læringsarena, varige strukturer og

forutsigbare rammer for arbeidet mot marin forsøpling, utvikling av skjærgårdstjenesten og digitale hjelpemidler for å informere om og stimulere til friluftsliv.

FL håper «Helhetlig plan for Oslofjorden» fører til et løft for friluftslivsarbeidet i hele landet – til glede for folk flest, trivsel og folkehelse, og for ivaretaking av kystnaturen.

Vennlig hilsen
Friluftsrådernes Landsforbund

Morten Dåsnes
Daglig leder

Kopi: Oslofjordens Friluftsråd
Grenland Friluftsråd
Norsk Friluftsliv
Den Norske Turistforening
Miljødirektoratet